

استراتژی و راهکارهای معمارانه در حفاظت از منظر فرهنگی شهر بم

مؤلف: نوشین بور حق وردی

انتشارات آریا دانش

بهار ۹۷

شابک	:	978-622-6154-06-2
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۱۹۲۴۰۰
عنوان و نام پدیدآور	:	استراتژی و راهکارهای معمارانه در حفاظت از منظر فرهنگی شهر بم/ مولف نوشین پورحقوردی.
مشخصات نشر	:	تهران: آریا دانش، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۱۶۲ ص.
موضوع	:	مجموع‌های فرهنگی -- ایران -- بم -- طرح و نقشه
موضوع	:	Iran -- Bam -- Designs and plansCommunity centers --
موضوع	:	مراکز تفریحی -- ایران -- بم -- طرح و نقشه
موضوع	:	Iran -- Bam -- Designs and plansRecreation centers --
موضوع	:	معماری منظر شهری -- ایران -- بم -- نمونه پژوهی
موضوع	:	Urban landscape architecture -- Iran -- Bam -- Case studies
رده بندی دیویی	:	۸۰۱.۳۰۳۱۲.۳۳
رده بندی کنگره	:	NA451637
سرشناسه	:	پورحقوردی، نوشین - ۱۳۷۰ -
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا

نام کتاب: استراتژی و راهکارهای معمارانه در حفاظت از منظر فرهنگی شهر بم

مولف: نوشین پورحقوردی

ناشر: آریا دانش

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت: اول بهار ۹۷

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۵۴-۰۶-۲

قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان

مرکز پخش: تهران خیابان ولیعصر نبش طالقانی مجتمع نور طبقه ۴ تلفن ۸۸۵۶۲۲۷۳

www.ariyadanesh.ir

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۱	فصل اول: فرهنگ و توسعه فرهنگی
۱۱	مقدمه
۱۳	فرهنگ
۱۳	تعریف فرهنگ
۱۵	ضرورت پرداختن به فرهنگ
۱۶	ویژگی های فرهنگ
۱۸	توسعه فرهنگی و ایجاد مجموعه های فرهنگی
۱۸	عوامل موثر در توسعه فرهنگی
۲۱	فصل دوم: منظر فرهنگی
۲۱	تعریف منظر فرهنگی
۳۱	سیر تحول مفهوم منظر فرهنگی
۳۸	اهمیت منظر فرهنگی و دلیل حفاظت از آن
۳۹	ارکان اثرگذار بر منظر فرهنگی
۳۹	فرآیند شکل گیری منظر فرهنگی بر مبنای مجاری چهارگانه شناخت
۴۱	دسته بندی مناظر فرهنگی از دیدگاه سازمان میراث جهانی
۴۲	لایه های منظر فرهنگی
۴۳	اجزای مناظر فرهنگی (فیزیکی و غیر مادی)
۴۴	منظر تاریخی
۴۹	فصل سوم: طراحی دهکده فرهنگی (فرهنگسرا)
۴۹	فرهنگسرا
۵۳	پیشینه مراکز فرهنگی
۵۵	مبانی طراحی فرهنگسرا

۵۵		بررسی آثار وجوانب اقتصادی
۵۶		بررسی آثار کالبدی یا حجمی
۵۶		از نظر دید و منظر شهری
۵۶		سیمای شهری
۵۶		فضای شهری
۵۶		بررسی آثار بهسازی و زیبا سازی شهر
۵۷		ایمنی در برابر آتش سوزی
۵۸		انسانی کردن ساختمان ها
۵۸		توصیه های مربوط به شرایط اقلیمی داخل
۵۸		بررسی منابع تجدید استفاده در ساخت و ساز
۵۹		اصول پایه در طراحی
۵۹		فضاهای مورد نیاز جهت جمعیت، فرهنگی و ورزشی
۶۰		فضاهای آموزشی، فرهنگی
۶۳		فضاهای آموزشی - تولیدی
۶۴		فضاهای تفریحی - ورزشی
۶۷		فضاهای خدماتی
۷۱		فصل چهارم: آثار منظر فرهنگی - تاریخی
۷۱		پیشینه مراکز فرهنگی در ایران
۷۳		آثار منظر فرهنگی - تاریخی انجام شده در ایران
۷۴		تحلیل فرهنگسرای خاوران توسط کامران افشار نادری
۷۷		فرهنگسرای هنر (ارسباران)
۸۱		فرهنگسرای غدیر
۸۲		مجموعه فرهنگی تفریحی کوهسنگی
۸۳		مجموعه فرهنگی تفریحی عباس
۸۴		آثار منظر فرهنگی - تاریخی انجام شده در سایر کشور های جهان
۸۴		مجموعه فرهنگی تفریحی دلاویلت
۸۶		معرفی تاریخی و فیزیکی پارک لاویلت
۸۷		نقد و تحلیل کلیت پروژه و ریز فضاهای آن
۸۹		تحلیل و نقد رویکرد معمار در طراحی پروژه
۹۲		نارنجستان
۹۳		میدان دل کمپو
۹۴		ریوان جی

۹۵	ویلا دسته (ویلای شرق)
۹۶	باغ وُلُو وِیگنت
۹۷	باغ استو
۹۸	۸ باغ استورهد
۹۹	هت لو
۱۰۰	پارک مرکزی یا سنترال پارک نیویورک
۱۰۱	پارک پراسپکت
۱۰۲	پارک بوت- شومون
۱۰۳	پارک گوئل
۱۰۴	گورستان جنگلی
۱۰۵	پارک بیل آمستردام
۱۰۶	باغ میلر
۱۰۷	مجموعه فرهنگ جرج پیدو در پاریس
۱۰۸	مجموعه فرهنگی تیبانه
۱۱۱	فصل پنجم: تجزیه و تحلیل سایت
۱۱۱	دلایل انتخاب سایت
۱۱۲	موقعیت و وسعت سایت
۱۱۲	تصویر ۱-۵ شبکه شهری و موقعیت سایت پیشنهادی در شهر
۱۱۳	دسترسی به سایت
۱۱۴	تعین کاربریهای اطراف سایت
۱۱۵	عناصر تاثیرگذار در سایت
۱۱۶	بررسی دید و منظرهای عمومی سایت در مقیاس شهری
۱۱۹	تحلیل جهت ها و امتیاز بندی نورگیری سایت
۱۲۰	دسترسیها
۱۲۲	جانمایی فضاها
۱۲۳	برنامه ریزی فیزیکی (بررسی فضاها و موقعیت آنها)
۱۲۴	فضاهای آموزشی - فرهنگی
۱۲۵	فضاهای تفریحی - ورزشی
۱۲۶	دیگرام و روابط بخش های مختلف
۱۳۰	تشریح ایده های طراحی مجتمع فرهنگی و تفریحی
۱۳۲	ایده اصلی طرح

فصل ششم: طراحی یک مجتمع فرهنگی - تفریحی هماهنگ با منظر فرهنگی - تاریخی شهر

۱۳۵	بم
۱۳۵	شرح و روش پژوهش طراحی مجموعه فرهنگی - تفریحی هماهنگ با منظر فرهنگی
۱۴۰	تاریخچه شهر بم
۱۴۲	اقلیم و آب و هوای شهر بم
۱۴۳	اثار تاریخی شهر بم
۱۴۳	ارگ بم
۱۴۴	تل آتشین دارستان بم
۱۴۴	صنعت و اقتصاد شهر بم
۱۴۷	محصولات عمده کشاورزی این شهرستان عبارتند از
۱۴۸	فهرست های تاریخی شهرستان بم
۱۵۳	شاخص های طرح های عمر فرهنگی و تاریخی طراحی مجتمع فرهنگی شهر بم
۱۵۷	منابع

پیشگفتار

از میان آثار و مجموعه‌های تاریخی ایران که در فهرست میراث جهانی به ثبت رسیده‌اند، مجموعه‌هایی چون منظر فرهنگی بزم، میدان نقش جهان اصفهان، سازه‌های آبی - تاریخی شوشتر و کاخ گلستان با مشکلات مهمی مواجه هستند که برخی از آن‌ها به سازمان یونسکو نیز منعکس شده و مورد رسیدگی و بازرسی قرار گرفته است. «بزم و منظر فرهنگی آن» هرچند طی سال‌های گذشته از فهرست میراث در خطر خارج شده و اقدامات خوبی در آن صورت گرفته، اما هنوز مشکلات منظر آفرین آن رفع نشده است؛ از جمله می‌توان به توسعه روزافزون حلبی‌آباد و زاغه‌نشینی پس از زلزله، وی گسل بزم که جزء عرصه اثر محسوب می‌شود اشاره نمود، و یا از نابودی تدریجی باغات در شهر به نفع احداث ساختمان‌های گوناگون یاد کرد. محوطه میراث جهانی بزم و منظر فرهنگی آن یک نقطه کانونی است واقع در منظر فرهنگی گسترده تر و عظیم تری که هنوز به حد کافی شناسایی نشده است.

تهدیدهایی که در منطقه بزم وجود دارد به خطرات طبیعی بخصوص زلزله و آسیب پذیری بناهای موجود بستگی دارد. در بازسازی بزم، سلامت مراکز آموزشی و ورزشی در اولویت قرار داشته و اماکن فرهنگی و هنری مورد توجه کافی قرار نگرفته است همچنین، هیچ سالن تئاتر یا تالاری برای برگزاری کنسرت های موسیقی وجود ندارد و سرانه اماکن فرهنگی و هنری به استثنای کتابخانه کم است. ارگ بزم در گذشته جاذب اصلی بازدیدکنندگان بود. هرچند زلزله مصیبت بار سال ۲۰۰۳ کشته و آسیب بسیاری به بار آورد، این امر باعث جلب توجه جهان به بزم و منظر فرهنگی آن شد. در نتیجه فرصت های جدیدی در رابطه با ارزش دادن به توسعه و رشد خدمات فرهنگی و تفریحی به منظور تسریع، تسهیل و تقویت منابع انسانی و سلامت جامعه برای خدمت در حوزه تولید و توانمند سازی، تأمین اوقات فراغت سالم و با نشاط برای کلیه اقشار و گروه های سنی ضروری بوده که می توان با

بکارگیری رویکرد فرهنگی در مواجهه با بحران‌هایی نظیر زلزله؛ به جایگاه تناسب روح با مقوله‌های فرهنگی هنری در سبد کالای معنوی مردم آسیب دیده شهر بم دست یافت. که قطعا یکی از بزرگترین التیام‌ها برای مردم مصیبت زده شهر بم اقدامات فرهنگی و هنری و ساخت و سازهای اساسی در حوزه فرهنگ و هنر در این شهر است تا با مستمسک قرار دادن فضاهای فرهنگی و هنری کمی از آن اتفاقات تلخ دور شده و به آینده امیدوار بشوند. بنابراین وجود مراکز تفریحی و فراغتی در شهر بم باعث جذب جوانان و خانواده‌ها و همچنین تخلیه هیجانات جوانان می‌شود که تاثیر بسزایی در روند شادکامی جامعه و همچنین کاهش بزهکاری در بین جوانان و مردم را بدنبال دارد. در این کتاب سعی بر این است به بررسی چگونگی طراحی یک، دهکده، فرهنگی و تفریحی ونمونه‌هایی از طراحی استاندارد پرداخته شود و همچنین این طراحی منظر فرهنگی شهر بم نیز بررسی خواهد شد.

فصل اول: فرهنگ و توسعه فرهنگی

مقدمه

دست یابی انسان به برتری هایی در جهان معنوی از راه بهره وری از توشه ی اندوخته ها و آموخته ها سبب به مثابه پدیده ای دانستند همزاد با انسان و فعال در طول زندگی فردی و اجتماعی وی و در ناهمخوانی این پدیده، واژه ی فرهنگ را ساخته اند. ((فر)) به معنای شوکت و شکوه، نمایانگر ویاست است از والا نگرستن و به ارزشمندی اندیشیدن و در تعالی گام نهادن است و ((هنگ)) به معنای سنگینی و وقار، فهم و معرفت، هوشیاری و کشیدن به دست آوردن، قائم بر آموزش و پرورش است. در ادبیات فارسی اصطلاح فرهنگ بر حسب زمان و مورد استفاده با مفاهیم مختلف به کار برد، شده است. به عنوان مثال فرهنگ به معنی دانش حرفه و علم، در متن پندنامه آتوریات اسپنتمان آمده است ((به خواستاری فرهنگ کوشا باشید، چه فرهنگ تخم دانش است و بر آن خرد است، و خرد آرایش در جهان و دربار آن گفته اند که فرهنگ اندر فراخی، پیرایه و اندر سختی مذهب است. آستانه (مصیبت) دستگیر و اندر تنگی، پیشه است.))^۱

واژه هایی که زبان های امروز زنده تر جهان در برابر فرهنگ نهاده اند، پیرایش یافتگی را در نهاد دارد و به معنای مجازی اش، مجموعه شناخت هایی است که شخص می تواند داشته باشد و همین معنای فرهنگ قوم یا ملتی نیز به کار گرفته می شود.

فرهنگ نزد اروپائیان به گونه ای تعریف نشده که بتواند هر صاحب نظری را پسندیده افتد؛ آنچه به شملی آزاد از قید و بندهای آکادمیک می توان از سوی آنان عنوان کرد، چنین خلاصه می شود: